

21 december 2022

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Spannende routes met de Ad outside the (h)box denkend Meer routes na de Ad... ook in het wo...

1 Inleiding

Voordat iedereen zich een paar weken op andere zaken dan het onderwijs gaat storten, hebben we in dit nummer nog een wens voor 2023 verstoppt om gezellig met elkaar uit te pakken. Vorige week is onze ThemaReeks-23 aangekondigd dat tijdens een aantal dagen met Ad-betrokkenen wordt gesproken en van gedachten gewisseld over huidige en mogelijk nieuwe ontwikkelingen. Daarbij staat op de rol om een aantal voorstellen rond toekomstscenario's met elkaar door te lichten, in alle vrijheid, om ook buiten de lijntjes van het hoger onderwijskader te kunnen kleuren. Maar dan heel bewust, om ongehinderd met de Ad als 'spin in het web' te bezien wat er mogelijk is als we vanaf scratch een dergelijk kader zouden mogen ontwerpen. Uiteraard kan daarbij de verbinding met de huidige leerlijnen niet uit het oog worden verloren, om met elkaar te bezien welke stappen realistisch zijn te zetten.

Als een soort voorschot geven we in dit nummer een voorbeeld van een structuur rond leerlijnen waarbij de Associate degree nadrukkelijk wordt meegenomen. Zie het maar als een trigger...

2 Voorbeeld structuur hoger onderwijs met Ad – nieuw...

Er wordt op heel veel fronten heel erg sterk nagedacht over mogelijke voortzettingen voor degenen die een Ad-getuigschrift behalen en direct willen doorstuderen – dus het studie-ijzer willen smeden als het heet is en dat zij later niet moeten toezien bij hoe instellingen omgaan met zij-instromers. Iemand die direct doorgaat heeft namelijk op basis van de huidige wet- en regelgeving te maken met een aanvullend bachelorprogramma dat veelal in samenspraak tussen de betrokken opleidingen is opgesteld. Als dit na een aantal jaren plaatsvindt, is er sprake van een andere situatie en wordt het programma dat alsnog moet worden gevolgd, vastgesteld op basis van het geven van vrijstellingen. Dat is op basis van het Ad-programma 'van toen'¹, werkervaring en verdere scholing die is gevolgd.

Stel dat we helemaal los van dit alles 'outside the box' van het huidige stelsel zouden kunnen bezien welke mogelijkheden er zijn om de Ad-opleidingen te gebruiken als basis voor allerlei soorten vervolgstudies. Nu staan er in de wet twee opties:

- Instromen bij een bacheloropleiding binnen het hbo, leidend tot het volgen van een programma dat de graad Bachelor oplevert als alle eenheden met voldoende resultaat zijn afgerond;
- Instromen bij een bacheloropleiding binnen het wo, dus bij een universiteit, maar dan in principe vanaf het eerste jaar, mogelijk mede op basis van aanvullende eisen die ook aan een vwo'er worden gesteld – dus er is sprake van een vorm van toelaatbaarheid.

Als we kijken naar andere opties, breed ingestoken, kunnen we ook denken aan scenario's die in andere landen zijn ontwikkeld. Tevens wordt het 'levenlang ontwikkelen' steeds meer meegenomen in allerlei toekomststudies, met inzet van non-formele eenheden (modules, units) die worden

¹ Veel mensen denken dat er altijd studiepunten kunnen worden gestapeld, en dat het gebeurt op basis van de daarvoor gevolgde eenheden. Stapelen dus. Het is echter zo dat geen enkele organisatie jou als individu studiepunten en de onderliggende eenheden kan afnemen. Maar de geldigheid ervan is een andere zaak, opgenomen in een onderwijs- en examenregeling (binnen de eigen instelling) dan wel vastgesteld door de ontvangende instelling (andere instelling). Hierbij is toch vaak sprake van een 'misverstand'.

bekroond met een certificaat. Dit soort kwalificaties kunnen aan het NLQF worden gekoppeld als het gaat om het niveau. Maar het kan ook gaan om 'bedrijfsopleidingen' die een eigen inbedding in het werkveld kennen, met 'nivea aanduidingen' die worden vastgesteld door beroepsorganisaties of branches, vaak gekoppeld aan functieniveaus binnen een bedrijfstak. Bovendien kan het gaan om maatwerk, een kortlopend aanbod en trajecten die in-company worden gegeven. Bij elkaar levert dat nog steeds een indrukwekkend scala aan programma's op, voor iedereen die binnen een werkomgeving of voor zichzelf als persoon op zoek is naar scholing.

Het nadenken hierover leverde het volgende plaatje op. Kijk ernaar en lees vervolgens verder onder dit schema, met verklaringen van de zaken die niet meteen als normaal worden gezien.

NLQF / LLO	HBO		WO
Certificaten op niveaus van het NLQF e.a.	Higher Apprenticeship - Bachelor	Bachelor Voltijd of Duaal	Associate degree - wo Deeltijd
	Jaar 3		Jaar 3
	Jaar 2	Jaar 2	Jaar 2
	Jaar 1	Jaar 1	Jaar 1
Ad-opleiding in het hbo			

Daar gaan we.

(Kolom 3)

- Na de Ad kan iemand nog steeds doorgaan voor het behalen van de Bachelorgraad, in voltijd en duaal (dus voor jongere studenten die aan het werk gaan, in een duale vormgeving zoals dit nu ook al gebeurt). Dat is een programma van twee jaren, zodanig binnen de ontvangende bacheloropleiding ingericht dat het voortbouwt op hetgeen in de Ad-opleiding is gedaan. Het hoeft niet per se 120 studiepunten te zijn, als het maar zodanig is vormgegeven dat het gehele traject Ad-Bachelor nominaal vier jaren vergt.

(Kolom 2)

- Deze vorm komt uit verschillende landen overwaaien, zeker alwaar het werkveld aandringt bij de hogescholen (en de overheid) om opleidingen aan te bieden die puur en simpelweg zijn geënt op functies en beroepen binnen een bedrijfstak. Dat betekent dat een hogeschool samen met een branchevereniging bekijkt welke competenties binnen het werk 'vanzelf al' zijn en worden verworven, om daarnaast een programma te ontwerpen om de betrokken werknemers een erkend diploma te laten behalen, gelijkwaardig aan een Ad, Bachelor dan wel Master. In veel landen wordt deze aanpak regulier bekostigd – en geaccrediteerd – maar ook wel met aanvullende financiering door de werkgevers voor bepaalde zaken. Het is daarmee een welkome variant naast duaal en deeltijd, gezien de constructie waarbij de status van de persoon niet die van student is maar van werknemer. Een dergelijk Higher Apprenticeship kan aan de Ad'ers worden aangeboden met een nominale duur van drie jaren, aangezien het gaat om eenheden die naast het werk moeten worden gevolgd. Je zou kunnen zeggen dat het drie jaren van elk 40 studiepunten betreft.
- De wet zal hiervoor moeten worden aangepast, maar nu kan deeltijd ook al wettelijk over meerdere jaren worden uitgesmeerd. Alleen moet dan wel de bekostiging worden bezien en wat andere regelingen worden aangepast.

(kolom 1)

- Bij het 'levenlang ontwikkelen' wordt vanuit de werkgevers vooral gewezen op de noodzaak om op tijd, snel en gericht werknemers bij te scholen, meteen bruikbaar op de werkplek. Dat kan zonder het behalen van formele diploma's, wat allemaal moet binnen allerlei wettelijke kaders en met eisen die aan de betrokkenen worden gesteld. Dan kom je al snel bij kortlopende trajecten terecht, te bekronen met een certificaat.
- Daarvoor kennen we in ons land een hele grote waaier aan aanbieders, klein en groot, breed en specialistisch, regionaal dan wel landelijk werkend. Ze ontleen hun status vaak aan wat ze in het verleden al hebben gedaan, of aan licenties van organisaties en brancheverenigingen.

Maar het kan ook gaan om kwalificaties (scholingstrajecten) die een langlopende versie kennen en derhalve aan een niveau van het NLQF zijn te koppelen. Samen met de status en de daarmee samenhangende kwaliteitsborging kan dit zorgen voor een stevige positionering van allerlei opleidingen, met een duidelijk civiel effect.

Ad'ers kunnen dus een baan zoeken en met de werkgever afspraken maken voor een langere periode, gekoppeld aan de werkzaamheden, met betrekking tot de scholing. Daarbij kan de HR-afdeling putten uit een reservoir met aanbieders, voor elk van de onderliggende trajecten.

- Voor alle duidelijkheid dient te worden gesteld dat certificaten of op zich geen niveau-aanduiding nodig hebben vanwege het sterk op de functie gerichte karakter of bij een functie op niveau 5 best op hogere of lagere niveaus kunnen en mogen zijn. Dat is kenmerkend voor een werkomgeving, het moeten verrichten van werkzaamheden op soms sterk uiteenlopende niveaus. Dat is ook het lastige bij formele opleidingen, vanwege de eis dat de leeruitkomsten dienen te passen bij een en hetzelfde niveau. Het 'fine-tunen' begint dus pas als er sprake is van een loopbaan...

(Kolom 4)

- Een interessante toevoeging heeft te maken met het feit dat Ad-bezitters wel naar een universiteit mogen, maar pas na twee jaren – in tegenstelling tot hbo-bachelors die met een propeuse-papiertje op zak al na een jaar die overstap mogen maken. Dat betekent wellicht dat degenen die de Ad-opleiding gaan doen, niet direct geïnteresseerd zijn in een doorloop naar een wetenschappelijke opleiding. Het zijn echter wel mensen die belang hebben bij het kunnen doen van een tweede Ad-opleiding, dus een door-ontwikkeling in de breedte. Dat kan wel gebeuren maar niet in formele zin bekostigd binnen de huidige regelingen².
- Voor deze groep kan de overheid een nieuwe loot aan de hoger-onderwijs-stam laten groeien, met meteen de kans om verbreding te zien als het verwerven van meer academische competenties en leeruitkomsten. Bij de universiteiten is het aanbod aan deeltijdse opleidingen uitermate schraal, mede door de omstandigheid dat ook maar letterlijk een deel van het voltijdse programma mag en kan worden gevolgd. Het doen van een wo-bacheloropleiding in deeltijd vraagt dan minimaal vijf jaren.
- Het gaat om het invoering niveau 5 in het wetenschappelijk onderwijs, maar uitsluitend in de variant 'deeltijd', om daarmee mede een impuls aan dit type onderwijs te geven. Universiteiten kunnen samen met een of meer hogescholen – een mooi voorbeeld van afstemming, zeker in regio's – uitzoeken bij welke wo-bacheloropleidingen eenheden zijn op te nemen in een specifiek programma dat door bezitters van een geschikt Ad-diploma naast het werk gedurende drie jaren kan worden gevolgd.
- Het leidt tot een Ad in het wo, met voor het programma een omvang van 90 studiepunten, een insteek die past binnen de afspraken voor het 'Bolognaproces' voor de 'Short Cycle'. Dat houdt in dat met een studieduur van drie jaren er 30 studiepunten per jaar zijn te programmeren.
- Het betekent dat in veel regio's kan worden ingespeeld op de behoefte aan mensen die op niveau 5 werkzaam zijn en voor hun baan een combinatie van professionele en meer academische competenties nodig hebben – ook gelet op een persoonlijke ontwikkeling.
- Het ligt natuurlijk voor de hand om deze Ad in het wetenschappelijk onderwijs op de locatie van een hogeschool te laten verzorgen. Daarvoor zijn ook docenten in te huren en anderen die het academische karakter kunnen waarborgen.

3 Toekomst-verkenning-muziek?

Zeker, er kan leuke muziek voortkomen uit allerlei verkenningen die worden gedaan naar een update van ons stelsel, in het geheel en voor het hoger onderwijs in het bijzonder. Het is tijd om na te gaan wat de Ad ons kan brengen, samen met andere vormen die voortvloeien uit allerlei doelstellingen. Laten we dit niet alleen overlaten aan de politiek en de bestuurders.

Denk mee. De beste wensen voor 2023.

² Er is natuurlijk wel een omweg, zoals het zich inschrijven bij een met de beoogde andere Ad verwante bacheloropleiding en daarnaast bij de Ad te boek staan als tweede inschrijving. Dat mag want de bekostiging gaat naar de eerste inschrijving. De betrokkene volgt het Ad-programma (en moet de BSA bij de Bachelor zien te ontlopen... als de Ad niet in een jaar is te doen). Na twee jaren is de tweede Ad behaald, met een uitval bij de Bachelor.